

پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت دولتی

عنوان:

مطالعه و بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی زنان

(مطالعه موردی: اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران)

استاد راهنما:

دکتر نور محمد یعقوبی

استاد مشاور:

دکتر امین رضا کمالیان

تحقیق و نگارش:

سواد حمایتی کلش

(این پایان نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهره مند شده است)

مهرماه ۱۳۸۹

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان مطالعه و بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی زنان (مطالعه موردی: اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران) قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد مدیریت دولتی گرایش منابع انسانی توسط دانشجو آقای سواد حمایتی کلش تحت راهنمایی استاد پایان نامه دکتر نورمحمد یعقوبی تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

سواد حمایتی کلش

این پایان نامه ... واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ ... توسط هیئت داوران بررسی و درجه ... به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

دکتر نورمحمد یعقوبی

استاد راهنما:

دکتر امین رضا کمالیان

استاد مشاور:

دکتر باقر کرد

داور ۱:

دکتر مصیب پهلوانی

داور ۲:

دکتر حبیب ... سالارزهی

نماینده تحصیلات تکمیلی:

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب سواد حمایتی کلش تأیید می‌کنم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

نام و نام خانوادگی دانشجو:
امضاء سواد حمایتی

چکیده:

ایجاد کسب و کار و بویژه موضوع کارآفرینی زنان به دلیل اهمیت زیاد آن مورد توجه کشورها قرار گرفته است. این پژوهش نیز تحت عنوان « مطالعه و بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی زنان: مطالعه موردی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران» با هدف بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی زنان صورت پذیرفته است. در این پژوهش عوامل فردی و ویژگی های شخصیتی (ریسک پذیری، کانون کنترل، موفقیت طلبی، خلاقیت و تحمل ابهام)، عوامل شبکه ای، عوامل محیطی (نقش دولت، بخش خصوصی، قوانین و مقررات، عوامل اقتصادی و سیاسی و فرهنگی و فناوری) و عوامل سازمانی بعنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده اند. جامعه آماری این تحقیق شامل ۴۵ زن کارآفرین عضو اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران است. در این تحقیق جهت آزمون فرضیه ها از چهار آزمون (آزمون فرض آماری، آزمون همبستگی، آزمون رگرسیون و آزمون رتبه بندی فریدمن) استفاده گردیده است.

نتایج این تحقیق نشان می دهد که شغل همسر، تحصیلات، تحصیلات والدین، نگرش خانواده، رشته تحصیلی و سابقه کار بر ایجاد کسب و کار زنان موثر بوده است. انگیزه اکثر زنان از ایجاد شرکت کسب درآمد بصورت مستقل و تامین سرمایه راه اندازی شرکت از راه سرمایه گذاری اندک شخصی بوده است. با این حال از عوامل متعدد محیطی مشکلات اقتصادی را بزرگترین مانع بر سر راه کارآفرینی می دانند. آزمون رگرسیون چند گانه نیز حاکی از این است که ویژگی های شخصیتی ($r = 0.314$)، عوامل محیطی ($r = 0.286$) و عوامل شبکه ای ($r = 0.274$) بر کارآفرینی زنان تاثیر و عوامل سازمانی بر اساس تحلیل آماری از مدل حذف گردیده است. نقش خانواده (اولین کانون تعلیم و تربیت فرد)، دولت (ایجاد فضای اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و تکنولوژی) و سازمانهای غیر انتفاعی را در کارآفرینی زنان نمی توان نادیده گرفت. اما در زمینه توسعه کارآفرینی زنان بطور کلی می توان گفت که اعضاء بر سه محور فرهنگ سازی (دادن اعتماد و خود باوری به زنان)، آموزش و اطلاع رسانی (از سوی اتاق بازرگانی) و حل مشکلات مالیاتی و معافیت های مالیاتی (از سوی دولت) تاکید وافر داشته اند.

کلمات کلیدی: زنان - کارآفرینی - کسب و کار - اتاق بازرگانی

فهرست مطالب

عنوان

مطالعه و بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی زنان (مطالعه موردی: اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران)

صفحه

صفحه	عنوان
د	چکیده
۱	فصل اول: کلیات تحقیق
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- بیان مسئله
۵	۳-۱- سوالات تحقیق
۶	۴-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۷	۵-۱- اهداف تحقیق
۷	۶-۱- روش تحقیق
۷	۷-۱- پیشینه تحقیق
۱۲	خلاصه فصل اول
۱۲	منابع و ماخذ فصل اول
۱۴	فصل دوم: ادبیات تحقیق
۱۵	۱-۲- بخش اول : کارآفرینی
۱۵	مقدمه
۱۶	۱-۱-۲- تاریخچه ، ماهیت و اهمیت کارآفرینی
۱۷	۲-۱-۲- تعاریف کارآفرین و کارآفرینی
۱۹	۳-۱-۲- انواع کارآفرینی

۲۱ نگرش ها و دیدگاههای کارآفرینی..... ۴-۱-۲
۲۴ مدل های کارآفرینی..... ۵-۱-۲
۳۰ نقش اعتبارات خرد در توسعه کارآفرینی..... ۶-۱-۲
۳۴ بخش دوم: زنان ۲-۲
۳۴ مقدمه ۲-۲
۳۵ تعریف و ویژگی های زنان کارآفرین..... ۱-۲-۲
۳۶ ضرورت و اهمیت کارآفرینی زنان..... ۲-۲-۲
۳۶ جایگاه و نقش زنان..... ۳-۲-۲
۳۸ جایگاه زنان در توسعه..... ۴-۲-۲
۴۰ اشتغال زنان و کارآفرینی از دیدگاه اسلام و امام خمینی(ره)..... ۵-۲-۲
۴۲ وضعیت کارآفرینی زنان در جهان..... ۶-۲-۲
۴۶ وضعیت کارآفرینی زنان در ایران..... ۷-۲-۲
۴۷ تفاوت مردان کارآفرین و زنان کارآفرین..... ۸-۲-۲
۴۹ توانمند سازی زنان پیش شرط کارآفرینی..... ۹-۲-۲
۶۰ بخش سوم: بررسی موانع و عوامل موثر بر کارآفرینی زنان..... ۳-۲
۶۰ بررسی موانع کارآفرینی زنان..... ۱-۳-۲
۶۷ مدل های توسعه کارآفرینی زنان..... ۲-۳-۲
۷۳ راهکارهای توسعه کارآفرینی زنان..... ۳-۳-۲
۷۴ عوامل موثر بر کارآفرینی زنان ۴-۳-۲
۸۵ خلاصه و نتیجه گیری فصل دوم ۳-۲
۸۶ منابع و مآخذ فصل دوم ۳-۲
۹۲ فصل سوم: روش شناسی تحقیق ۳-۲
۹۳ مقدمه ۳-۲
۹۴ چارچوب نظری تحقیق..... ۱-۳
۹۴ فرضیه های تحقیق..... ۲-۳

۹۵ ۳-۳- تعریف عملیاتی
۹۶ ۳-۴- مدل مفهومی تحقیق
۹۷ ۳-۵- نوع تحقیق
۹۷ ۳-۶- روش و ابزار جمع آوری داده ها
۹۸ ۳-۷- روایی و پایایی تحقیق
۹۹ ۳-۸- جامعه و نمونه آماری
۹۹ ۳-۹- اتاق بازرگانی و صنایع و معادن
۱۰۲ خلاصه فصل سوم
۱۰۳ منابع و مآخذ فصل سوم
۱۰۴ فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده های آماری
۱۰۵ مقدمه
۱۰۶ ۴-۱. مشخصات جامعه آماری تحقیق
۱۱۱ ۴-۲. تجزیه و تحلیل داده ها
۱۱۱ ۴-۲-۱. گام اول: آزمون فرض آماری
۱۳۶ ۴-۲-۲. گام دوم : آزمون همبستگی
۱۴۳ ۴-۲-۳. گام سوم : آزمون رگرسیون
۱۵۲ ۴-۲-۴. گام چهارم : آزمون رتبه بندی
۱۵۵ خلاصه فصل چهارم
۱۵۶ فصل پنجم : نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات
۱۵۷ مقدمه
۱۵۸ ۵-۱. نتیجه گیری
۱۵۹ ۵-۱-۱. نتایج آزمون فرضیه ها
۱۶۳ ۵-۱-۲. بررسی مدل تحقیق
۱۶۵ ۵-۲. پیشنهادات
۱۶۶ ۵-۲-۱. پیشنهادات زنان کارآفرین

۱۶۷ ۲-۲-۵. پیشنهادات بر اساس فرضیه ها
۱۶۹ ۳-۲-۵. پیشنهادات عمومی
۱۶۹ ۴-۲-۵. پیشنهادات برای محققین
۱۷۰ خلاصه فصل پنجم
۱۷۱ مراجع و منابع پایان نامه
۱۷۸ پیوست ها
۱۷۸ ۱. جداول مربوط به پایایی پرسشنامه

فهرست جدول ها

صفحه	عنوان جدول
۵۶	جدول ۱-۲. تحقیقات انجام شده درباره عوامل موثر بر توانمند سازی.....
۶۲	جدول ۲-۲. تعداد تکرار تصاویر و اسامی زنان و مردان در کتب درسی ابتدایی به درصد.....
۶۷	جدول ۳-۲. مشکلات عمده زنان کارآفرین در زمینه راه اندازی و ادامه کار.....
۸۳	جدول ۴-۲. انواع شبکه ها و وظایف آنها.....
۹۶	جدول ۱-۳. مدل مفهومی تحقیق
۱۰۶	جداول ۴-۱ تا ۴-۵. مربوط به مشخصات جامعه آماری.....
۱۱۱	جداول ۴-۶ تا ۴-۵۱ مربوط به آمار توصیفی عوامل و آزمون آماری متغیرها.....
۱۳۷	جداول ۴-۵۲ تا ۴-۵۷. مربوط به آزمون همبستگی عوامل
۱۴۲	جداول ۴-۵۸ تا ۴-۷۴ مربوط به آزمون رگرسیون عوامل
۱۵۰	جداول ۴-۷۵ تا ۴-۷۷. آزمون رگرسیون چندگانه.....
۱۵۲	جداول ۴-۷۸ تا ۴-۸۳. آزمون رتبه بندی متغیرها.....
۱۶۰	جدول ۱-۵. تحصیلات والدین
۱۶۱	جدول ۲-۵. نگرش درباره کارآفرینی زنان.....

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان شکل
۲۵	شکل ۱-۲. فرایند کارآفرینی از دیدگاه بایگربو.....
۲۶	شکل ۲-۲. فرایند کارآفرینی از دیدگاه تیمونز.....
۲۷	شکل ۳-۲. فرایند کارآفرینی و نوآوری.....
۲۸	شکل ۴-۲. کارآفرینی، خلاقیت و سازمان.....
۲۹	شکل ۵-۲. فرایند شکل گیری کارآفرینی.....
۲۹	شکل ۶-۲. معادله کارآفرینی از دیدگاه فرای.....
۳۰	شکل ۷-۲. مدل انگیزه ای کارآفرینی.....
۳۲	شکل ۸-۲. عوامل موثر بر عملکرد صنایع کوچک.....
۴۱	شکل ۹-۲. کار و کارآفرینی در نظرگاه پیامبر.....
۵۶	شکل ۱۰-۲. چارچوب توانمند سازی.....
۵۸	شکل ۱۱-۲. عوامل ایجاد توانمند سازی و نتایج آن.....
۶۷	شکل ۱۲-۲. مدل کارآفرینی زنان روستایی.....
۶۸	شکل ۱۳-۲. الگوی توسعه کارآفرینی صابر.....
۶۹	شکل ۱۴-۲. مدل فرایند توسعه کارآفرینی زنان.....
۶۹	شکل ۱۵-۲. عوامل موثر در توسعه کارآفرینی زنان.....
۷۰	شکل ۱۶-۲. عوامل موثر بر موفقیت کارآفرینی زنان روستایی.....
۷۱	شکل ۱۷-۲. الگوی پیشنهادی برای عوامل موثر در کارآفرینی زنان.....
۷۲	شکل ۱۸-۲. مدل کارآفرینی زنان.....
۷۵	شکل ۱۹-۲. عوامل شکل دهنده کارآفرینی.....
۹۴	شکل ۱-۳. چارچوب نظری تحقیق.....

- شکل ۵-۱. مدل حاصل از نتایج تحقیق ۱۶۴
- شکل ۵-۲. پیشنهادات در قالب فرضیه های تحقیق ۱۶۸

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان نمودار
۴	نمودار ۱-۱. نمودار رشد جمعیت بر حسب جنسیت.....
۴	نمودار ۲-۱. میزان نرخ مشارکت در امور اقتصادی و نرخ بیکاری.....
۱۰۶	نمودار ۱-۴. نمودار مربوط به مشخصات کارآفرینان از نظر سن.....
۱۰۷	نمودار ۲-۴. نمودار مربوط به مشخصات کارآفرینان از نظر تحصیلات.....
۱۰۸	نمودار ۳-۴. نمودار مربوط به مشخصات کارآفرینان از نظر نوع کسب و کار.....
۱۰۹	نمودار ۴-۴. نمودار مربوط به مشخصات کارآفرینان از نظر وسعت کسب و کار.....
۱۱۰	نمودار ۵-۴. نمودار مربوط به مشخصات کارآفرینان از نظر اندازه شرکت.....

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

با نگاهی بر وضعیت فعلی ایران و جهان و اخبار منتشره از سوی رسانه‌ها مبتنی بر وجود بیکاری روز افزون شماری زیادی از مردم دنیا ملت‌ها را بر آن داشته تا بدنبال راه‌چاره‌ای در این زمینه باشند. حکومت جمهوری اسلامی ایران نیز در سالهای اخیر با تصویب برنامه‌هایی در این زمینه و از جمله بحث خوداشتغال زایی و کسب و کار خانگی را در دست اقدام دارد. متأسفانه برای رشد فزاینده جمعیت در ایران در دهه ۱۳۶۰ ه.ش. برنامه‌های زیر ساختاری و آینده‌نگری‌های لازم برنامه‌ریزی نشده بود و امروزه دولت با هجوم چنین جمعیتی بسوی بازار کار نمی‌تواند پاسخگو باشد. بنابراین گسترش بخش تعاونی و بخش خصوصی از نظام اقتصادی راه حلی‌گریز ناپذیر است.

حدود نیمی از جمعیت ایران را زنان و دختران تشکیل می‌دهند که به دلایل گوناگونی از عرصه تولید و اقتصاد بدور مانده‌اند. زنان بخصوص زنان روستایی عواملان کلیدی توسعه اقتصادی کشورند. دیدگاه جامعه باید نسبت به اقشار مختلف زنان، تغییری بنیادی و اساسی کند که در این رابطه، اولین و مهمترین گام، اقدام برنامه‌ریزان و کارشناسان مربوط برای «آموزش تواناسازی زنان» خواهد بود، چرا که این امر کلید فقرزدایی از جامعه زنان می‌باشد.

در سالهای اخیر در سطح دنیا، سهم زنان در کسب و کار خصوصی به اندازه کارهای دولتی روندی رو به رشد را طی کرده است. مثلاً در امریکا کارهایی که توسط زنان اداره می‌شود افزایش چشمگیری داشته است. ۹,۱ میلیون کار اداره شده توسط زنان در امریکا ۲۷,۵ میلیون نفر را بکار گرفته است و ۳,۶ تریلیون دلار در اقتصاد امریکا مشارکت دارد. در مقابل، وضعیت اشتغال زنان در ایران وضعیت مطلوبی ندارد.

در ایران براساس نتایج طرح نیروی کار - زمستان ۱۳۸۷، ۳۷/۲ درصد جمعیت در سن کار (۱۰ ساله و بیشتر) از نظر اقتصادی فعال بوده و در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی کمتر بوده است. بررسی تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی حاکی از کاهش ۰/۶ درصدی این نرخ نسبت به فصل مشابه در سال قبل (زمستان ۱۳۸۶) و افزایش ۰/۳ درصدی آن نسبت به فصل گذشته (پاییز ۱۳۸۷) است (درگاه ملی آمار، ۱۳۸۷).

در پس همه این مسائل نوسدارویی بنام کارآفرینی نهفته است. کارآفرینی زنان می تواند علاوه بر حل مشکلات این نیروی عظیم، به اشتغال زنان و تولید ناخالص ملی کمک نماید؛ که این موارد در جامعه آماری این پژوهش آشکار است.

۱-۲- بیان مساله

در جهان زنان فقیرتر از مردان هستند. تقریباً ۹۸۵ میلیون نفر در کشور های در حال توسعه زیر خط فقر زندگی می کنند و تقریباً ۷۰ درصد آنان را زنان تشکیل می دهد (بانک جهانی ۲۰۰۷). زنان نسبت به مردان فقیرتر هستند زیرا اغلب آنان به منابع اقتصادی و فرصت ها، آموزش و خدمات حمایتی دسترسی ندارند. آنان بیشتر در کارهای روزانه کشاورزی بکار گرفته می شوند. مهاجرت مردان به شهر ها یا مراکز بزرگتر جهت استخدام، جنگ و مرگ و میر ناشی از HIV/AIDS باعث افزایش فعالیت کشاورزی زنان و وظایف آنان شده است (نامیزاتا، ۲۰۰۷).

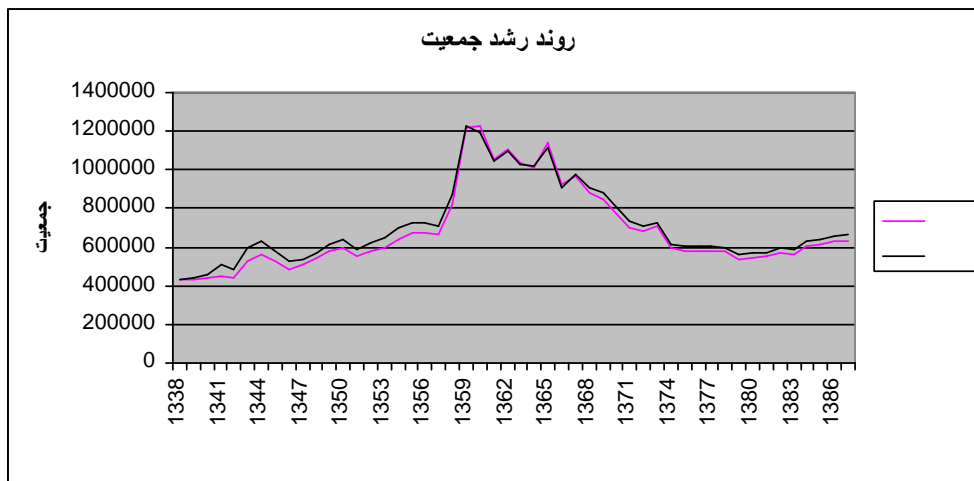
مسائل مربوط به زنان جز مسائل اجتماعی می باشد. وقتی پدیده ای تعادل ساختی نظام را به هم زند، می تواند مساله ای اجتماعی تلقی شود. جوامع پیشرفته و صنعتی که طی دو، سه قرن با بحران های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بوجود آمده در ساختار نظام دست و پنجه نرم می کنند، هنوز در بسیاری از موارد، بویژه در زمینه فرهنگی، به تعادل دست نیافته اند. در جامعه کنونی ایران با وجود گذشت سالها از انقلاب عقیدتی و فرهنگی، هنوز تلاش همگان در جهت به ثمر رساندن اهداف سیاسی و اقتصادی، و تا حدودی اجتماعی بوده و تلاش برای تغییر نظام فرهنگی در جهت اهداف انقلاب صورت نپذیرفته است (سفیری، ۱۳۸۳: ۱۹۷).

مشکل اشتغال زنان در ایران ریشه ای بوده که در آن فرهنگ، رسوم و عادات دست دارند. این ارزش های ایرانی - مذهبی گاه مطلوب و گاه بیش از حد بازدارنده اند. در کنار عوامل فرهنگی می توان از مسائل اجتماعی- اقتصادی و سیاسی هم یاد کرد. والدین بطور دلخواه و بر اساس ارزشهای خویش فرزندان را تربیت می کنند و هرگز به شخصیت سازی آنان توجه کافی مبذول نمی گردد و انسانهایی با اندیشه های گذشتگان و سنتی به جامعه پر از تغییر و تحول فردا گام می گذارند و در این راه جابجایی ارزشها آنها را رنج می دهد. یک مثال بارز فضای کنونی است که اشتغال را برای زنان ایجاب کرده، که با ارزشهای درونی و بیرونی زنان و خانواده هایشان در تضاد قرار میگیرد.

بسیاری از کشورها در بر نامه تحول اقتصادی وضعیت زنان را بهبود بخشیده اند اما در ایران وضعیت بهبود و مشارکت زنان در امور اجتماعی وضعیتی مطلوب را طی نکرده است.

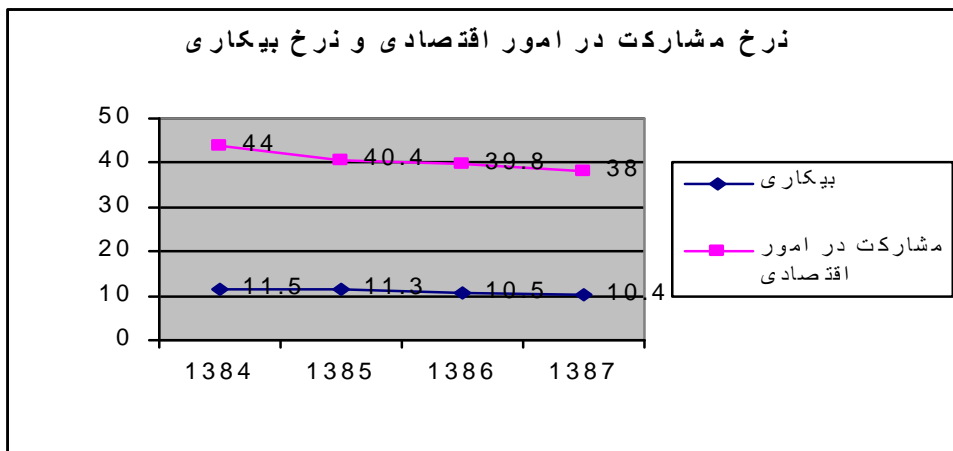
همان گونه که در نمودار زیر (نمودار ۱-۱) هم مشخص است نیمی از جمعیت ایران را زنان تشکیل می دهد. اما به اندازه نیم دیگر جمعیت (مردان) در شرایط برابر قرار ندارند.

نمودار ۱-۱. نمودار رشد جمعیت بر حسب جنسیت (منبع داده ها اداره ثبت احوال کشور)

از موارد مهم دیگر نرخ مشارکت اقتصادی^۱ جمعیت در ایران (نمودار ۲-۱)، در حال کاهش می باشد و ادامه این روند یعنی از دست دادن فرصت ها و کارایی نیروی فعال که جبران ناپذیر است. میزان نرخ مشارکت زنان با اینکه نیمی از جمعیت را تشکیل می دهند خیلی ضعیف بوده و در پست های بالایی مدیریتی، مجالس، شوراها و مراکز تصمیم گیری انگشت شمارند.

نمودار ۲-۱. میزان نرخ مشارکت در امور اقتصادی و نرخ بیکاری (درگاه ملی آمار)

بطور کلی می توان گفت که:

^۱ جمعیت × (ساله و بیشتر / جمعیت فعال) (ساله و بیشتر) = نرخ مشارکت اقتصادی

- کارآفرینی زنان با همه اهمیتی که دارد بطور جدی در کشور برنامه ریزی و پیگیری نمی شود.
- کارآفرینی زنان در حصار مسائل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی- قانونی، زیست - محیطی قرار دارد.
- ایران با مشکل ناتوانی (توانمند سازی) مواجه بوده و در این مسیر ایجاد امکانات و زمینه های راه اندازی کسب و کار ثمره ای آن چنان نخواهد داد.
- کارآفرینان در ایران جدای مشکلاتی که خاص زنان است با مشکلات اقتصادی، قانونی و غیره دیگر هم مواجه هستند.

زنان بدلیل زن بودن از بسیاری از حقوق انسانی و برابر در خانواده و جامعه محروم می شوند. نکته قابل توجه اینکه بسیاری از زنان بیان کرده اند که با وجود قوانین عادلانه، اما مجریان قانون نابرابر رفتار می کنند. بنابراین در جهت ایجاد کسب و کار فراهم سازی جایی برای ایجاد کسب کار و منابع مالی، وام از بانک ها و موسسات مالی، وثیقه ها، بازاریابی و فروش با مشکلاتی مواجه هستند. در مراجعه به اتاق بازرگانی تهران و روند رشد کارآفرینی و تعداد زنان عضو نسبت به مردان بی شک این مسائل و بسیاری دیگر مشهود است.

۳-۱ - سوالات تحقیق

از بیان مسئله به سوا لاتی در زمینه توسعه کارآفرینی زنان دست می یابیم و آن این است که راهکار توسعه کارآفرینی و ایجاد کسب و کار برای زنان که نیمی از جمعیت و قسمت کثیر بیکاران کشور را تشکیل می دهند چیست؟ یکی از راههای پاسخ به این مساله این است که، سوال شود چه عواملی بر کارآفرینی زنان موثرند؟ تا با شناسایی آنان، جهت رفع این مسئله راه حل هایی ارائه گردد. بنابراین سوالات زیر جهت شناسایی این عوامل و تاثیر آنان در سطح اطمینان ۹۵ درصد ارائه می گردند.

سوال کلی: عواملی که بر توسعه کارآفرینی زنان می توانند موثر باشند، کدام هستند؟

سوال فرعی:

- آیا عوامل فردی در کارآفرینی زنان تاثیر معنا داری دارند؟
- آیا ویژگی های شخصیتی در کارآفرینی زنان تاثیر معنا داری دارند؟
- آیا عوامل محیطی در کارآفرینی زنان تاثیر معنا داری دارند؟
- آیا عوامل سازمانی در کارآفرینی زنان تاثیر معنا داری دارند؟
- آیا عوامل شبکه ای در کارآفرینی زنان تاثیر معنا داری دارند؟

۴-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق

امروزه کشورها با تحولات گسترده جهانی روبرو هستند و در عرصه جهانی زنان خلاق، نوآور بعنوان کارآفرینان، منشا تحولات بزرگی در زمینه های تولیدی، خدماتی و صنعتی شده اند و نقش زنان بعنوان موتور توسعه اقتصادی، قهرمانان ملی و توسعه دهندگان صنعتی، و عاملین ایجاد اشتغال نگاه می شود.

زنان از ابتدای خلقت پا به پای مردان در امور بیرون از خانه و کشاورزی فعالیت داشته اند، بنابراین نادیده گرفتن تاثیر وجود زنان در عرصه جهانی و اقتصادی برابر با ناممکن شدن توسعه می باشد. نیروی انسانی متشکل از زن و مرد می باشد که اولین اهرم به حرکت درآوردن موتور توسعه است و از آنجائیکه زنان بزرگترین گروه محرومان در جهان هستند تلاش برنامه ریزان و کارشناسان روستایی نیز در گام نخست باید معطوف به جبران محدودیت ها، محرومیت ها و سوق دادن زنان بسوی تساوی اجتماعی و اقتصادی باشد. و این امر جز با تواناسازی آنان از طریق کارآفرینی میسر نیست.

تجربه بسیاری از کشورهای فقیر پر جمعیت که طیف وسیعی از جمعیت آنان را روستائیان و کشاورزان تشکیل می دهند بیانگر این نکته است که توجه به مقوله کارآفرینی و توسعه می تواند از میزان مهاجرت کاسته و زمینه های اشتغال، رفاه و پیشرفت آنان را در همان محل سکونتشان فراهم آورد (گلیچ، ۱۳۸۴: ۱۲).

امروزه حضور زنان در بازار کار و مشارکت زنان در فعالیت های اقتصادی و اجتماعی، به یکی از شاخص های مهم توسعه اقتصادی مبدل شده است. زیرا فعالیت های اقتصادی زنان رابطه مستقیمی با فقر و رفاه اجتماعی دارد. موفقیت زنان کارآفرین در جوامع نه تنها سبب ایجاد سود اقتصادی می شود بلکه منافع اجتماعی فرهنگی ایجاد می کند. به همین جهت در برنامه های توسعه تلاش می شود تا علاوه بر اینکه مشارکت زنان در بازار کار افزایش یابد، شرایط لازم برای توسعه و کارآفرینی زنان نیز فراهم گردد تا زنان با ایجاد کسب و کار و فرصت شغلی برای خود و دیگران بتوانند معضل کنونی جامعه را پایان بخشند. عملکرد کارآفرینانه زنان در رشد تولید، فروش، افزایش سرمایه قدرت رقابتی صادرات به توسعه اقتصادی جامعه کمک می کند (اخوان، ۱۳۸۷: ۵۰).

با توجه به سهم غیر قابل انکار زنان در تولید ملی و توسعه اقتصادی، برنامه ریزی جهت اشتغال زنان از مسائل مورد توجه دولتمردان و مسئولان کشور می باشد. اما از آنجائیکه بخش دولتی توانایی جذب نیروی کار بیشتر را ندارد، لذا ضروری است که شرایط مناسب برای خود اشتغالی و توسعه کارآفرینی برای زنان در ایران فراهم

گردد. به همین جهت شناخت مجموعه عواملی که در زمینه موفقیت و بهره برداری هر چه بیشتر زنان کارآفرین را فراهم سازد امری ضروری بنظر می آید (گلرد^۲، ۱۳۸۷ : ۱۸۲).

۱-۵- اهداف تحقیق

این تحقیق با هدف شناسایی و بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی زنان در دست تدوین است. برای دست یافتن به نتایجی در این زمینه می توان هدف کلی فوق را در اهداف فرعی زیر خلاصه نمود:

- بررسی میزان تاثیر عوامل فردی و روانشناختی بر کارآفرینی زنان

- بررسی میزان تاثیر عوامل شبکه ای بر کارآفرینی زنان

- بررسی میزان تاثیر عوامل محیطی بر کارآفرینی زنان

- بررسی میزان تاثیر عوامل سازمانی بر کارآفرینی زنان

۱-۶- روش تحقیق

این تحقیق بر اساس هدف از نوع کاربردی است. هدف از تحقیق کاربردی به دست آوردن درک یا دانش لازم برای تعیین ابزاری است که بوسیله آن نیازی مشخص و شناخته شده برطرف گردد. بعبارتی دقیق تر تحقیق کاربردی تلاشی برای پاسخ دادن به یک معضل و مشکل عملی است که در دنیای واقعی وجود دارد.

بر اساس روش نیز از روش پیمایشی استفاده شده است. پیمایشی روشی در تحقیق است که فراتر از یک فن خاص در گرد آوری اطلاعات است و هدف آن اکتشافی، توصیفی یا تبیینی است هر چند عمدتاً در آن از پرسشنامه استفاده می شود اما ابزار دیگری از قبیل مصاحبه ساختمند، مشاهده، تحلیل محتوا،... هم به کار می رود. مشخصه روش پیمایش، مجموعه ساختمند یا منظمی از داده هاست که آن را ماتریس صفت ویژگی می گویند. هر مورد از آن برحسب متغیر گرد آوری می شود و با کنار هم گذاشتن این اطلاعات به مجموعه ساختمندی از داده ها می رسیم (خاکی، ۱۳۸۲ : ۱۰۸).

۱-۷- پیشینه تحقیق

درباره کارآفرینی در جهان بویژه کشورهای توسعه یافته پروژه های متفاوتی صورت گرفته است. بدلیل اینکه موقعیت و شرایط کشورها به لحاظ مختلف با هم متفاوت است بنابراین ما در این قسمت بیشتر بر یافته های داخلی توجه داریم. از طرفی دیگر بدلیل اینکه پژوهش های کارآفرینی زیاد است و ما نمی توانیم به همه آنها در این پایان نامه اشاره کنیم، به بررسی پیشینه های تحقیقی مرتبط با کارآفرینی زنان می پردازیم:

² . Gelard

۱. رساله دکتری مدیریت با عنوان "طراحی الگوی توسعه کارآفرینی زنان در ایران" (پروانه گلرد، ۱۳۸۴) به بررسی چهار عامل (فردی، شبکه ای، سازمانی و محیطی) بر شاخص های توسعه کارآفرینی (ایجاد، رشد و نوآوری) پرداخته شده است. نتایج آزمون همبستگی نشان می دهد که انگیزه و اهداف (۰/۰۳۳ درصد) ویژگی های شخصیتی (۰/۲۳۳) جمعیت شناختی (۰/۳۲۳) عوامل فردی (۰/۴۹۱) عوامل شبکه ای (۰/۴۸۸) عوامل محیطی (۰/۲۳۷) عوامل اقتصادی و اجتماعی (۰/۱۵۹) عامل فرهنگی (۰/۳۵۲) عامل سیاسی (۰/۲۹۶) عامل تکنولوژیکی (۰/۱۷۶) بر توسعه کارآفرینی موثر و عوامل سازمانی بدلیل تاثیر کم از مدل نهایی حذف شده اند. چارچوب کلی پایان نامه از این رساله استخراج شده است اما شاخص ها بطور کلی مورد تجدید نظر قرار گرفته و علاوه بر آن، متغیر های بسیاری بر مدل افزوده شده است. در هر دو پژوهش عوامل سازمانی از مدل حذف شده اند (مقایسه شکل ۲-۱۵ با شکل ۵-۱).

۲. رساله دکتری رشته ترویج و آموزش کشاورزی با عنوان "تحلیل عوامل موثر بر موفقیت کارآفرینی زنان روستایی شمال کشور" (ربیع فلاح جلودار، ۱۳۸۶) در استانهای گلستان، مازندران و گیلان در چهار زمینه زیر بررسی شده است: الف) ویژگیهای فردی: سن، تاهل، تحصیلات، شغل پدر و همسر و سطح تحصیلات؛ ب) کارآفرینی زنان موثر است ب) ویژگیهای حرفه ای: انگیزه کسب درآمد (۵،۵ درصد) کمک به بهبود شرایط زندگی خانواده (۷۴ درصد) مشهور شدن (۱،۱ درصد) موفقیت کاری (۴۹ درصد) پرکردن اوقات (۵۱ درصد) انگیزه اجرای ایده نو (۴۹،۵ درصد) انگیزه کمک به جامعه (۵۸،۴ درصد) انگیزه فرار از بیکاری (۶۶،۲ درصد) انگیزه کسب درآمد بصورت مستقل (۷۵،۳ درصد) عامل ایجاد کارآفرینی بوده اند ج) ویژگیهای محیطی محل اشتغال: همچون امکان پیش بینی نیاز مردم، امنیت سرمایه گذاری، وجود تقاضا در بازار، فراهم بودن فرصت های بازاریابی و فرصت رقابت، فرصت آموزشی، نرخ بهره وام ها و میزان ارتباط با کارشناسان و مروجین کشاورزی د) ویژگیهای روانشناختی زنان کارآفرین: مخاطره پذیری، آینده نگری، سخت کوشی، چند بعد نگر، خلاق و نوآور و) ویژگیهای آموزشی، مشارکتی و ارتباطات زنان کارآفرین: مانند بازدید از کسب و کار دیگران، تلویزیون، کلاسهای آموزشی و ترویجی، رادیو، مجلات و روزنامه ها، اینترنت و نقش مجلات و نشریات مورد تایید قرار گرفته اند. ویژگی های حرفه ای این رساله در تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است (مقایسه شکل ۲-۱۶ با جدول ۳-۱ مدل عملیاتی تحقیق).

۳. پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت اجرایی تحت عنوان "راههای توسعه کارآفرینی زنان در ایران" که توسط نویسنده (فیروزه صابر، آبان ماه ۱۳۷۹) با همین عنوان بصورت کتاب به چاپ رسیده است؛ به موانع کارآفرینی زنان در ایران پرداخته است. با نمونه آماری ۲۰ نفر و بصورت مطالعه موردی و مصاحبه موانع کارآفرینی و ابتکاراتی که جهت رفع این مشکلات بکار گرفته اند بررسی شده است. این موانع در سه دسته کلی فردی (خانوادگی، علمی) سازمانی (مالی، فیزیکی، بازاریابی، مشکل منابع انسانی) و محیطی (فرهنگی و قانونی) می باشد.
۴. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مطالعات زنان با عنوان "بررسی وضعیت کارآفرینی زنان در مراکز تولیدی تهران و حومه" (مرضیه زارع هرخته، ۱۳۸۵). هدف از انجام این تحقیق بررسی عوامل اجتماعی اقتصادی توسعه کارآفرینی زنان می باشد. در این تحقیق برای آزمون فرضیات از شاخص های آماری کای اسکور استفاده شده است که فرضیات مطرح شده مورد تایید قرار گرفته اند، بعبارت دیگر عوامل فردی (انگیزه ها و هدفها، سرمایه انسانی) عوامل محیطی (عوامل فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی) و عوامل شبکه ای (شبکه اولیه) با شاخص های توسعه کارآفرینی رابطه وجود دارد. همچنین تحلیل رگرسیون نشان می دهد که عوامل محیطی از اهمیت بالایی برخوردار می باشد.
۵. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت امور فرهنگی با عنوان "موانع فرهنگی کارآفرینی زنان" (فرزانه علی اصغری، ۱۳۸۸). در این پایان نامه به بررسی عوامل فردی، محیطی، فرهنگی، شبکه ای، فاصله قدرت، اجتناب از ابهام، مرد سالاری و گرایش به زمان و تاثیر آنان بر کارآفرینی زنان از دیدگاه زنان کارآفرین منطقه یک شهر تهران پرداخته است. با توجه به داده های پژوهشی مشخص گردیده است که بین عناصر هشت گانه فوق و موانع کارآفرینی زنان رابطه معناداری وجود دارد.
۶. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته توسعه روستایی با عنوان "بررسی عوامل موثر بر موفقیت کارآفرینانه روستایی منطقه ماهیدشت شهرستان کرمانشاه" (ملکه توکلی، دانشگاه رازی ۱۳۸۴). نتایج تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون در این پژوهش، نشان دهنده این است که موفقیت کارآفرینان حاصل عوامل ترکیبی، اعم از درونی و بیرونی است. عوامل درونی شامل نوآوری و خلاقیت، انگیزه نیاز پیشرفت، مرکز کنترل درونی و عوامل بیرونی تاثیر گذار در این پژوهش را عدم بوروکراسی و تشریفات اداری و دستیابی به بازار در بر می گیرند.